

Юридичні науки

УДК 349.6

Чернева Катерина Борисівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Чернева Екатерина Борисовна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Cherneva Ekaterina

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Лозо Олена В'ячеславівна

асистент кафедри екологічного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В
УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОБРАЩЕНИЯ С ОТХОДАМИ В
УКРАИНЕ И ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ
LEGAL REGULATION OF WASTE MANAGEMENT IN UKRAINE
AND THE EUROPEAN UNION**

Анотація. Статтю присвячено аналізу національного законодавства щодо регулювання поводження та утилізації відходів згідно з нормами Європейського Союзу. Україна, як країна, яка спрямована на євроінтеграцію, зобов'язана узгодити норми, що регулюють відносини у сфері поводження з відходами, згідно до норм країн Європейського Союзу. Це питання на сьогоднішній день має гостру необхідність

вирішення, бо згідно показниками, кількість неутилізованих відходів на території України перевищує допустиму норму. Однак вирішення проблеми поводження з відходами повинно здійснюватися, перш за все, шляхом запровадження ефективного законодавчого регулювання поводження з відходами, що має будуватись на дослідженні національних особливостей у вирішенні цього питання та позитивному досвіді європейського законодавства.

Ключові слова: відходи, утилізація, Європейський Союз, концепція розвитку та удосконалення.

Анотація. Стаття посвячена аналізу національного законодавства по регулюванню обрращения и утилизации отходов в соответствии с нормами Европейского Союза. Украина, как страна, которая направлена на евроинтеграцию, обязана согласовать нормы, регулирующие отношения в сфере обращения с отходами, согласно нормам стран Европейского Союза. Этот вопрос на сегодняшний день остро необходим в поиске решения, так как согласно показателям, количество неутилизованных отходов на территории Украины превышает допустимую норму. Однако решение проблемы обращения с отходами должно осуществляться прежде всего путем введения эффективного законодательного регулирования обращения с отходами, должна строиться на исследовании национальных особенностей в решении этого вопроса и положительном опыте европейского законодательства.

Ключевые слова: отходы, утилизация, Европейский Союз, концепция развития и совершенствования.

Summary. The article deals with the analysis of national legislation on waste management and disposal in accordance with European Union standards. Ukraine, as a European integration country, has an obligation to harmonize the

rules governing waste management in accordance with those of the European Union. To date, this issue has an urgent need to address, because, according to the indicators, the amount of unused waste in the territory of Ukraine exceeds the permissible norm. However, the solution to the problem of waste management must first and foremost be through the introduction of effective legislative regulation of waste management, which should be based on the study of national peculiarities in dealing with this issue and the positive experience of European legislation.

Key words: *waste, recycling, European Union, concept of development and improvement.*

Постановка проблеми. Проблема утворення та поводження з відходами існувала на всіх стадіях існування цивілізації і нині є актуальною для світового співтовариства, розвиток якого характеризується достатньо швидкими інтеграційними процесами, а саме — розширенням Європейської спільноти. Україна, як сучасна правова держава, вибрала для себе одним із пріоритетних напрямів розвитку спрямованість на Європейський Союз, зокрема шляхом гармонізації сучасного українського законодавства до європейських стандартів, адаптації положень нормативно-правових актів, в тому числі і щодо відходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед учених, що в певній мірі займались проблемою відходів та гармонізації екологічного права та законодавства, можна назвати В. Братчикова [1], Г. П. Виговську [2], Н. Железняк [3] та інших авторів. Однак доцільно зауважити, що ґрунтовних досліджень такої проблеми стосовно відходів не так багато.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є теоретичне вивчення основних аспектів правового регулювання поводження з відходами, визначення недоліків правового регулювання і розробка концепції розвитку в зазначеній сфері. Згідно з

метою дослідження можна виділити такі основні завдання дослідження: визначити ознаки відходів за законодавством України та Європейського Союзу, провести порівняльний аналіз, вивчити умови, вимоги і правила безпечного поводження з відходами, та дослідити заходи щодо запобігання та зменшення обсягів утворення відходів, визначити основні проблеми правового регулювання поводження з відходами та запропонувати шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Відходи та їх захоронення, переробка, транспортування справедливо вважаються однією з найважливіших проблем людства. В Україні в результаті утворення великих обсягів відходів проблема екологічної безпеки набула особливої гостроти. Більшість виробничих і побутових відходів утворюється у великих містах країни, що може призвести до забруднення навколишнього природного середовища. Крім того, певні види відходів належать до категорії небезпечних для життя і здоров'я людини.

Поняття «відходи» є видовим і може розглядатись на підставі різних підходів. Зокрема, з огляду на їх фізичні властивості, відходи можна визначити як будь-які, переважно тверді, речовини, матеріали чи предмети, що створюються в процесі життєдіяльності. Відносно економічних ознак, відходи виявляються ресурсом для інших видів виробництв. Стосовно екологічних властивостей відходи постають як фактор негативного впливу на середовище у процесі їх утворення, використання чи поводження з ними. Залежно від кількісних та якісних величин відходів та їх складу такий вплив може визначатися як небезпечний.

Однак найбільш повним і змістовним є нормативно-правовий підхід до дефініції «відходи», що обґрунтовується в юридичній літературі та передбачається у нормативно-правових актах національного законодавства України про відходи, а також у правових актах Європейського Союзу. Так, згідно із Законом України "Про відходи" від 5 березня 1998 року із змінами

від 2012 року відходи – це будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення [6]. Між тим Державний класифікатор відходів ДК 005-1996' розширює їх поняття, включає відходи, які утворені внаслідок природних та техногенних катастроф.

Основними ознаками відходів за національною концепцією є: по-перше, те, що такі речовини, матеріали, предмети не можуть у подальшому використовуватись за місцем утворення чи виявлення. Негативною рисою такої тези можна визнати неможливість подальшої утилізації відходів на певному підприємстві, де вони були утворені чи їх було виявлено. Тобто, в основу такого визначення не включено можливості стимулювання процесу подальшої переробки відходів, що є вагомим перешкодою подальшого розвитку екологічно небезпечного поводження з відходами; по-друге, важливою ознакою відходів є їх належність відповідним особам, тобто наявність власника, що приймає рішення відносно подальшої діяльності поводження з відходами. В разі, коли власник невідомий, такі відходи відносять до безхазяйних і їх правовий режим визначається відповідно до законодавства (ст. 12 ЗУ «Про відходи»); по-третє, з огляду на попереднє положення, відходи є об'єктом права власності (розділ II Закону України «Про відходи»); по-четверте, власник повинен позбутися відходів шляхом їх утилізації чи видалення. Незрозумілим залишається механізм практичної реалізації цього положення та меж нормативно-правової регламентації такого питання [4, с. 75].

Таким чином, можна говорити, що визначення поняття «відходи» у чинному законодавстві має достатньо недоліків, і проблема, на нашу думку, полягає не лише у певних конкретних недоробках, а й у дещо

однобічному підході до формування всієї системи поводження з відходами.

Інший підхід до встановлення поняття «відходи» застосовується у так званій Європейській концепції, що визначає відходи як будь-яку речовину чи об'єкт, від якого власник позбавляється, має намір позбавитись чи від нього вимагають це зробити [5, с.151].

Характерною рисою такого визначення терміну «відходи» є чітка ідентифікація власника, при цьому однією із сторін виникнення, зміни чи припинення правовідносин є безпосередньо власник, в якості якого можуть виступати як окремі фізичні, так і юридичні особи. Таким чином, законодавець вирішує проблему безхазяйних відходів і встановлює щодо власників обов'язок видалення. Крім того, постає нагальна необхідність у визначенні чіткого наміру суб'єкта здійснення видалення відходів. Тобто відходи будуть визначатись відходами відповідно до законодавства тоді, коли це вирішить власник.

Ще однією ознакою європейського підходу необхідно назвати концепцію видалення, тобто визначення дій, які необхідно вчинити, щоб матеріали, речовини, предмети стали відходами. Концепція видалення займає центральне місце у визначенні відходів. Вона встановлює можливості подальшого економічного використання матеріалів, що визначає певний кінцевий результат (наприклад, переробка). Речовини, які передбачається видаляти або переробляти у специфічний спосіб, є відходами. Однак необхідно звернути увагу, що таке визначення не встановлює обмежень ні по фізичному стану відходів, ні по компонентах навколишнього природного середовища (повітря, вода, ґрунт), куди видаляються відходи [7, с.70].

Необхідно сказати, що європейський підхід, на нашу думку, має більш чітко визначену схему подальшої реалізації, тобто предмети, речовини, матеріали стають відходами лише в разі наміру власника, його

волевиявлення. В свою чергу, намір обумовлений економічними факторами, а саме — потребою компенсувати потенційний ризик спричинення забруднення навколишнього природного середовища чи шкоди здоров'ю або майну людини і реалізується через систему видалення.

Відповідне економічне підґрунтя і є основною відмінністю європейського підходу до визначення відходів від чинного законодавства України.

Таким чином, проаналізувавши стан розвитку та проблеми правозастосовної практики поняття «відходів» відповідно до законодавства ЄС, необхідно підкреслити, що європейській підхід більш цілісний, чіткий та дієвий, незважаючи на певні існуючі недоліки.

Щодо правового режиму поводження з відходами – це система встановлених законодавством правових заходів, норм і правил, що визначають правові засади поводження з відходами з метою попередження негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини

Відповідно до Закону "Про відходи" поводження з відходами – це дії, спрямовані на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізацію, видалення, знешкодження і захоронення, включаючи контроль за цими операціями та нагляд за місцями видалення.[6] Таким чином, правовий режим поводження з відходами включає певні етапи поводження з відходами, які врегульовані нормами права з моменту їх утворення і до знешкодження, захоронення або утилізації.

Утворення відходів. Відповідно до стаття 31 ЗУ «Про відходи» зазначаються заходи щодо запобігання або зменшення обсягів утворення відходів: з метою запобігання або зменшення обсягів утворення відходів та стимулювання впровадження маловідходних технологій Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні і місцеві органи виконавчої влади

в межах своєї компетенції здійснюють: розроблення та впровадження науково обґрунтованих нормативів утворення відходів на одиницю продукції (сировини та енергії), виконання робіт і надання послуг, що регламентують їх кількісний та якісний склад, відповідно до передових технологічних досягнень. А отже, наразі відсутнє положення щодо встановлення лімітів на утворення і розміщення відходів. На сьогоднішній день існує показник загального утворення відходів (далі - Пзув) - критерій обсягу утворення відходів, що розраховується за формулою $Пзув = 5000 \times M1 + 500 \times M2 + 50 \times M3 + 1 \times M4$, де $M1, M2, M3, M4$ - маса в тоннах відходів 1, 2, 3 та 4 класів небезпеки відповідно, утворених за попередній рік.

Відповідно до ст. 17 ЗУ «Про відходи», до обов'язків суб'єктів господарської діяльності у сфері поводження з відходами належить: 1) мати дозвіл на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, якщо їхня діяльність призводить до утворення відходів, для яких Пзув перевищує 1000, виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством, щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища відходами; 2) щороку подавати декларацію про відходи за формою та у порядку, встановленими Кабінетом Міністрів України суб'єктами господарської діяльності у сфері поводження з відходами, діяльність яких призводить виключно до утворення відходів, для яких Пзув від 50 до 1000. [6]

Утилізація відходів підприємства. Якщо підприємство не має власних потужностей з утилізації, оброблення чи видалення відходів, то найбільш доцільним буде укладання договорів на відповідні послуги зі спеціалізованим підприємством, яке має ліцензію на провадження господарської діяльності із здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами.

Під час збирання та тимчасового зберігання відходів на території підприємства (до передачі їх спеціалізованому підприємству) необхідно дотримуватись гігієнічних вимог згідно ДСанПіН 2.2.7.029-99 «Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки для здоров'я населення», затверджених постановою головного державного санітарного лікаря України від 1 липня 1999 р. № 29. Згідно із зазначеними гігієнічними вимогами кожне промислове підприємство повинне розробити інструкцію та план заходів щодо збирання і тимчасового зберігання промислових відходів на промислових майданчиках (складських приміщеннях тощо) відповідно I, II та III класів небезпеки. Відходи в місцях їх утворення мають збиратися у тару, призначену для кожного класу небезпеки з дотриманням правил безпеки. Надалі по мірі їх накопичення відходи повинні доставлятися для тимчасового зберігання на промисловий майданчик (цех, ділянка, склад) і зберігатись у відведеному місці для подальшого перевезення на об'єкти утилізації, місця знешкодження або захоронення [8, с.83].

Збирання відходів. Збирають відходи за допомогою їх вилучення з місць (об'єктів) утворення, сортування (за потреби) за заданими ознаками на однорідні складники та зберігають в спеціалізованих місцях (об'єктах) до забезпечення оброблення, перероблення, утилізації або видалення. Збирати відходи потрібно за видами, марками, класами (категоріями) небезпеки для подальшого визначання найбільш оптимальних напрямів поводження з ними. Змішування відходів, якщо це не передбачено технологічним регламентом, не допустиме.

На сьогоднішній день вагомої актуальності набуло **транскордонне переміщення відходів**. Базельська конвенція 1989 року встановлює механізм попереднього інформування та згоди на експорт, імпорт і транзит небезпечних відходів та заборону будь-якого транскордонного переміщення небезпечних відходів між державами – сторонами конвенції

та іншими державами. Україна приєдналась до цієї конвенції та прийняла відповідні нормативні акти. Вивезення та ввезення відходів в Україну здійснюється за дозволами центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища [8, с. 85].

Усі суб'єкти господарської діяльності незалежно від форм власності зобов'язані: здійснювати постійний контроль за станом об'єктів розміщення власних відходів; запобігати утворенню та зменшувати обсяги утворення відходів; визначати склад і властивості відходів, що утворюються; виявляти і вести первинний поточний облік кількості, типу і складу відходів, що утворюються, збираються, перевозяться, зберігаються, обробляються, утилізуються, знешкоджуються та видаляються, і подавати щодо них статистичну звітність у встановленому порядку; отримувати необхідні дозвільні документи при поводженні з відходами; вносити плату за їх розміщення тощо. Розмір плати встановлюється на основі нормативів, що розраховуються на одиницю обсягу утворення відходів, залежно від рівня їх небезпеки та цінності території, на якій вони розміщені.

З метою запобігання або зменшення обсягів утворення відходів та стимулювання впровадження маловідходних технологій Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні і місцеві органи виконавчої влади в межах своєї компетенції здійснюють: а) розроблення та впровадження науково обґрунтованих нормативів утворення відходів на одиницю продукції (сировини та енергії), виконання робіт і надання послуг, що регламентують їх кількісний та якісний склад, відповідно до передових технологічних досягнень; б) періодичний перегляд встановлених нормативів утворення відходів, спрямований на зменшення їх обсягів, з урахуванням передового вітчизняного і зарубіжного досвіду та економічних можливостей та ін.

В Україні суб'єкти господарювання, у тім числі й ті, кого примусили цього дотримуватися в країнах ЄС, роками не несуть відповідальності за подальшу утилізацію використаної упаковки, в якій міститься їхня продукція. Натомість, як зазначено в пояснювальній записці до одного з проектів закону «Про упаковку та відходи упаковки», весь тягар напруцювання рішень з цих питань і фінансове забезпечення заходів щодо роздільного збирання відходів упаковки перекладено на місцеві бюджети. А оскільки у них немає на це відповідних коштів, зокрема, і на контейнери для сортування, то країна щорічно втрачає вагомий ресурсний потенціал для переробної промисловості. У вигляді паперу і картону – від 1,5 до 1,6 млн тонн, скла – 1,0 млн тонн, полімерів – 0,6 млн тонн тощо. Значна частина цієї цінної сировини потрапляє на майже сім тисяч офіційних сміттєзвалищ, а переважна більшість – на несанкціоновані, стихійні. Вражаючі цифри з відкритих джерел: на вересень 2016 року загальна площа полігонів твердих відходів та стихійних сміттєзвалищ становила приблизно 7% від території України. Тобто десь понад 43 тис. кв. км. В Україні вже накопичено понад 54 млн куб м відходів і з кожним роком ця цифра лише збільшується. На сьогодні в країні є чотири сміттєспалювальні заводи: у Києві, Дніпрі та Харкові, але працює лише столичний завод «Енергія». Також існує єдиний сміттєпереробний завод у Рівному, але й він частково не працює через колізії у законодавстві. При цьому є державні стратегічні плани щодо будівництва нових сміттєпереробних заводів.

З метою обмеження та запобігання негативному впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини забороняється:

- а) визначати місця розміщення підприємств, установок, полігонів, комплексів, сховищ та інших об'єктів поводження з відходами, проектувати та будувати регіональні і міжрегіональні комплекси оброблення, знешкодження, утилізації та видалення відходів, якщо вони не відповідають екологічним та санітарно-гігієнічним вимогам;

- б) передавати чи продавати небезпечні відходи громадянам, підприємствам, установам та організаціям, якщо вони не забезпечують утилізації чи видалення цих відходів екологічно безпечним способом;
- в) порушувати строки переробки відходів, ввезених в Україну відповідно до встановлених квотами умов;
- г) з 1 січня 2018 року захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів.

Заслуговує на увагу праця "Economic assessment of policy measures for the implementation of the Marine Strategy Framework Directive (MSFD). Final report. Contract № 070307/2010/577902/ETU/Fl. EC DG Environment. Project number 11601", в якій пропонується економічна оцінка чотирьох категорій політичних заходів, які могли б бути використані для реалізації MSFD: командно – контролюючі інструменти; ринкові інструменти; соціальні інструменти (інформація, підвищення обізнаності) і технічні інструменти. На підставі дослідження розроблено базу даних, яка складається близько із 140 політичних заходів. В результаті дослідження зроблено більш глибокий аналіз для 5 тематичних досліджень; податок на викиди вуглекислого газу з суден (Норвегія), податок на видобуток агрегатів (Великобританія); одноразова система зарядки для збору судових відходів (Балтійське море); схема замкнення площі риболовлі (Шотландія); морський район, що охороняється (Іспанія). Дослідження призводить до деяких висновків, а саме: екологічно значуща мета, ретельне вимірювання результатів, просторово специфічний дизайн, ефективна правова основа і правозастосовний потенціал, використання доходів утилізації, раннє залучення ключових зацікавлених сторін, забезпечення достатнім запасом часу для реалізації [9, с. 35].

Вітчизняне екологічне законодавство знаходиться у процесі гармонізації з європейським, тому найближчим часом слід очікувати

суттєвих змін у цьому питанні. У ході дослідження було встановлено, що процес розбудови нормативно-правової бази та імплементація європейського законодавства характеризується проблемними аспектами. Наприклад, в європейській практиці користуються Європейським переліком відходів, який забезпечує однозначність ідентифікації відходів. В Україні у рамках Програми реформування державної статистики на період до 2002 р., була передбачена розробка класифікатора відходів, гармонізованого з Європейським переліком відходів, проте і дотепер проект Класифікатора не впроваджується, напевно, внаслідок недостатності політичної волі. Діючий Класифікатор відходів ДК 005-96 разом з іншими суміжними документами не дає можливості однозначно віднести відходи до того чи іншого класу, що є особливо негативним під час поводження з небезпечними відходами. Взагалі українське законодавство у сфері управління відходами є несистематизованим, деякі документи дублюють або суперечать один одному, понятійний апарат також є неузгодженим, що збільшує ймовірність виникнення порушень в даній сфері [4, с. 80].

Вищезазначені аспекти підкреслюють важливість бухгалтерського обліку повної, достовірної та неупередженої інформації про відходи і операції з ними. Система нормативно правового регулювання бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю операцій з ними традиційно може бути представлена трьома рівнями — мегарівень (міжнародний), макрорівень (державний) та мікрорівень (підприємства). При цьому положення законодавчих актів вищих рівнів безпосередньо впливають на інструктивно-методичні документи нижчих рівнів.

Щодо спроб врегулювання цього питання, 8 листопада 2017 року Кабінет Міністрів України схвалив Національну стратегію поводження з відходами до 2030 року. Основним її пріоритетним напрямом визначено запровадження принципів циклічної економіки та РВВ (розширеної

відповідальності виробника). Цей європейський досвід, що заохочує бізнес до мінімізації утворення відходів та зацікавленості в їхній переробці, працює у 26 країнах ЄС. «Компанії – члени Асоціації, – йдеться у відкритому листі European Business Association (EBA), – позитивно оцінюють та підтримують зусилля Кабінету Міністрів України у формуванні законодавчої та нормативно-правової бази у сфері поводження з відходами відповідно до європейських стандартів, та сподіваються, що РВВ, яка базується на роздільному зборі ТПВ, і надалі буде визначена у Стратегії як головний метод поводження з побутовими відходами в Україні

Після прийняття стратегії Міністерство енергетики та захисту довкілля запропонує на розгляд парламенту секторальні законопроекти за видами відходів, в тому числі закон про поводження з небезпечними відходами. Стратегія передбачає зниження рівня захоронення побутових відходів з 95% до 30% і мінімізацію загального обсягу відходів, що підлягають захороненню, з 50% до 35%. При поводженні з побутовими відходами пропонується впровадити роздільне збирання, визначити оптимальні райони для розміщення регіональних сміттєперевантажувальних станцій, сортувальних ліній, сміттєпереробних заводів і полігонів, для чого потрібне будівництво такої мережі за гроші місцевого самоврядування. Для промислових відходів будуть створені фонди, операторами яких стануть облдержадміністрації, а наповнювачами - підприємства, які не мають екологічно безпечних технологій утилізації.

Досягти цього, звичайно, неможливо за відсутності ефективної системи сортування всього побутового сміття. За видами матеріалів, для повторного використання або переробки, для захоронення та як небезпечних. Це відповідає вимогам двох директив ЄС – 1999/31/ЄС та 2008/98/ЄС, які врегульовують поводження зі сміттям у країнах Європейського Союзу. В останньому документі прямо йдеться про

обов'язкову практику в країнах ЄС щодо сортування та використання, зокрема, відходів пакувальної тари – шляхом реалізації принципу РВВ – «розширеної відповідальності виробника».

Висновки. Таким чином, проаналізувавши стан розвитку відносин, які виникають у сфері поводження з відходами, та проблеми правозастосовної практики, необхідно підкреслити, що європейській підхід більш цілісний, чіткий та дієвий, незважаючи на певні існуючі недоліки. Європейське розуміння поняття «відходи», на нашу думку, має економічно-компенсаційний характер і спрямоване на здійснення обов'язку видалення відходів чітко визначеним суб'єктом-власником з метою компенсації факту створення відходів та спричинення ними можливих негативних наслідків.

В свою чергу, підходи до визначення поняття відходів, що закріплюються в українському законодавстві, більш розрізнені, не дають чіткого визначення відходів, крім того, в певній мірі запозичують основні положення європейського підходу, компілюючи його з національними особливостями не кращим чином. Однак такий підхід є найбільш сприятливим, на нашу думку, для українського законодавства про відходи, а саме створення цілісної дієвої системи, яка б органічно поєднувала національні особливості щодо вирішення питання відходів із досвідом інших країн щодо вирішення проблеми відходів.

З урахуванням певних взаємозв'язків різних концепцій у національному та європейському законодавстві доцільно запропонувати концептуальне визначення поняття відходів як будь-яких матеріалів, предметів, речовин, що утворюються внаслідок людської діяльності, функціонування інших біологічних істот, природних та техногенних ситуацій, які не мають свого подальшого використання за місцем їх утворення, мають власника, який повинен усіма можливими засобами запобігти їх утворенню, або ж позбутися їх у встановленому законом

порядку шляхом утилізації, видалення чи переробки з метою забезпечення охорони навколишнього природного середовища та захисту життя і здоров'я людей.

Література

1. Братчиков В. Г. Управление отходами производства и средства его обеспечения / Братчиков В. Г., Рудой Ю. С., Моторин Е. М. К. : Знание, 1998. 12 с.
2. Виговська Г. П. Концепція загальнодержавної програми поводження з відходами (проект) / Г. П. Виговська, В. С. Міщенко, В. Б. Жуховіцький // Економіст. № 1. 2012. URL: <http://uaekonomist.com/13-koncepcya-zagalnodержavnoyi-programi-povodzhennya-z-vdhodami.html>
3. Железняк Н. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу / Н. Железняк // Право України. №11. 2004. С. 140–142.
4. Гетьман А.П. Проблемы сближения законодательства Украины об обращении с отходами с принципами и стандартами Европейского Союза / А.П. Гетьман, В.И. Лозо // Проблем законності: акад. зб. наук. пр. // відп. ред В.Я. Тацій; редкол. В. Тацій [та ін.]. Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. Вип. 114. С.71-82.
5. Корнякова Н. Поняття відходів за законодавством України і Європейського Союзу: порівняльно – правовий аналіз / Н. Корнякова // Право України. 2004. №5. С.149-153.
6. Закон України "Про відходи" від 05.03.1998 р. № 187/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>
7. Проблеми адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу в сфері поводження з відходами / Ю. І. Самійленко, О.М. Готун // Законодавство України: проблеми вдосконалення: Збірник наукових праць. Вип.7. 2001. С. 64-78.

8. Ричко О. Нормативно-правове регулювання поводження з відходами та його особливості // Юридичний журнал. 2008. №6. С. 82-86.
9. Вепренцев И.В. Европейский поход к отходам / И.В. Вепренцев // Твердые бытовые отходы: Науч.-практ. журн. 2006. № 10. С. 34-36.